
JELENKOR

„Vörös inkvizíció”: a Stasi története

„Az emberiség történelmében valaha megismert legnagyobb és legrejtélyesebb titkosszolgálat”, mely „felülmúlta az orwelli Nagy Testvért” (14. o.) – így jellemzi „hősét” *A paranoia minisztériuma. A Stasi története (Il ministero della paranoia. Storia della Stasi)* című, a tekintélyes római Carocci kiadónál megjelent könyvében *Gianluca Falanga*, Berlinben élő, a Stasi Múzeumban kutató olasz történész. Sem meghatározása, sem címadása nem alaptalan. Összehasonlító-táblázatos statisztikai adatokkal bizonyítja, hogy a „hivatalosan 1950 február elején világra jött” (16. o.) keletnémet titkosrendőrség megszűnése évében, 1989-ben „a lakosok számához viszonyítva a világ legnagyobb kémszervezete és titkosrendőrsége volt”: minden 59 személyre jutott egy titkosrendőr vagy besúgó (53. o. – igaz, a 132. oldalon ezt az arányt 89:1-re becsüli, de az összkép így is ugyanolyan borzasztó). Az „új Gestapo” (19. o.) tehát hatalmasabb volt, mint a régi: tízezer hivatásos alkalmazottat számlált, szemben a náci „előd” (1937-ben) hétezer emberével (39. o.). Falanga szerint „a Stasival való »informális együttműködés« jelensége, nem árt szem előtt tartani, minőségileg különbözött a Harmadik Birodalom alatti besúgókéttől. Ez utóbbi ugyanis annak a Hitler rendszere által ébresztett őszinte és kétségtelen népi támogatásnak a terméke volt, mely sokezer német állampolgár spontán együttműködésére számíthatott. A kommunista diktatúra azonban nélkülözni volt kénytelen ezt a konszenzust, melyet a lakosság jó része különféleképpen megtagadott tőle.” (72. o.) Ezért „Stasiföldön” (89. o.) „a spiclisűrűség messze felülmúlta minden más rezsimét” (73. o.).

A párhuzamok és hasonlóságok ellenére a Stasi (Ministerium für Staatssicherheit) őse nem a Harmadik Birodalom, hanem a Szovjetunió (több nevű) politikai rendőrsége volt, nem véletlenül használja rá Falanga ismételten a „csekizmus” kifejezést (34., 74., 81. o.). Eredetileg a „vörös inkvizíció” (17. o.) a hitleri háborús népiirtásokért a németekre mért kollektív büntetés eszközeként, a szovjet „bosszúszomj” (25. o.) kielégítésére szolgált. A „nácítlanítás” ürügyével (24. o.), „Berija tanítványai” (31. o.) módszereinek tökéletesítésével.

Erich Mielke belbiztonsági miniszter – 1932-ben köztörvényes bűnöző, kétszeres gyilkos (50. o.) – noha még érettségi bizonyítvánnyal sem rendelkezett (talán ezért sem engedélyezte beosztottjainak – még a „Stasi-egyetemen” végzeteknek sem – a doktori cím viselését, 110–111. o.), olyan „polipot” (138., 171. o.), „Molochot” (205. o.) szabadított rá a „keletnémetekre”, mely átfogta-áthatotta életük, létezésük minden részét. Naponta kilencvenezer levelet nyitottak fel, olvastak el, ellenőriztek (156–157. o.), lehallgatták a telefonokat, „bepoloskálták” a lakásokat (150. o.), orvosokat kényszerítettek a titoktartás megsértésére, sőt „pszichológiai terrorizmus” alkalmazására (167. o.), állandósították „a magánszféra szisztematikus megsértését” (175. o.), hivatásos prostituáltakat és „rendes” diáklányokat alkalmaztak állami („hazafias”) szexmunkára (188. o.), szívtipró fiúk „Rómeó-módszerével” szedtek ki „asszonyokból és kisasszonyokból” titkokat, információkat (236. o.), ravasz rágalomhadjáratokkal járatnak le belső ellenzékiet és „külhoni” (értsd legtöbbször nyugatnémet) ellenségeket (238. o.), mindenható „gondolatrendőrség” fogatosított „paranoid boszorkány-üldözést” a „gondolatvétségek” ellen (212. o.)...

1989, Európa nagy szabadságéve halálév lett a Stasi és a Német Demokratikus Köztársaság számára. A gorbacsovi érában „Breznyev-doktrína”, szovjet beavatkozás hiányában leomlott a Berlini Fal s vele összeomlott a kommunista Németország. „Berlini Fal nélkül nincs NDK.” (256. o.) Falanga nem felejtí el, hogy „1989. június 27-én az osztrák–magyar határon megvalósult drótvágás után indult el a lavina, mely elsöpörte a rezsimit és a Stasit” (259. o.). Mielke börtönbe került, ám csupán régi gyilkosságáért és rövid időre (263. o.). „A szovjet megszállórendszer, majd az Ulbricht- és Honecker-kormányok által több mint négy évtizeden át az emberiség ellen elkövetett vétkek és bűnök túlnyomó többsége büntetlen maradt” (278. o.), azokért „senki sem került börtönbe” (279. o.). Az igazságszolgáltatás a történettudományra és a művészetekre maradt. Falanga – joggal – emeli ki Florian Henckel von Donnersmarck *A mások élete* című remek filmjét. Mementó az a Stasi-bűnök feledése és szerencsenmosdatása ellen. Akárcsak Gianluca Falanga kítűnő történelmi monográfiája.

Gianluca Falanga: Il ministero della paranoia. Storia della Stasi (A paranoia minisztériuma. A Stasi története), Carocci Editore, Roma, 2012, 319 o.

Madarász Imre